

Ivan Stanič: ZAGOTAVLJANJE JAVNEGA INTERESA V RAZMERJU MED PROIZVODNJO PROSTORA IN NAČRTOVANJEM STAVB

ENSURING PUBLIC INTEREST IN THE RELATION BETWEEN PRODUCTION OF SPACE AND DESIGNING BUILDINGS

DOI: <https://doi.org/10.15292/IU-CG.2026.14.012-019> ■ UDK: _____ ■ SUBMITTED: December 2025 / REVISED: January 2026 / PUBLISHED: June 2026

1.01 Pregledni znanstveni članek / Scientific Review Article

UVODNIK
EDITORIAL
ČLANEK

ARTICLE

RAZPRAVA

DISCUSSION

RECENZIJA

REVIEW

PROJEKT

PROJECT

DELAVNICA

WORKSHOP

NATEČAJ

COMPETITION

PREDSTAVITEV

PRESENTATION

DIPLOMA

MASTER THESIS

POVZETEK

Proizvodnja prostora in oblikovanje stavb vsebujeta številne povezane vidike, vendar so ravni podrobnosti in specifičnosti različne, prav tako tudi obseg in oblika odgovornosti, ki sledijo izvedbi storitve. Načrtovanje stavb se osredotoča predvsem na storitev individualnega načrtovanja stavb ali urbanističnega oblikovanja, ki se osredotoča na skupine stavb in odprte prostore, prostorsko načrtovanje pa na formalni okvir za izvajanje posameznih posegov, s katerim se na splošni ravni varuje javne interese. Članek prikazuje predmete javnega interesa, ki se jih dosega z načrtovanjem, in formalna razmerja med prostorskim načrtovanjem in projektiranjem stavb ter pogoji za izvajanje storitve, tako kot sledi iz primerjave področnih predpisov v Republiki Sloveniji.

KLJUČNE BESEDE

arhitektura, direktiva 2005/36/EC, načrtovanje stavb, proizvodnja prostora

ABSTRACT

The production of space and the design of buildings contain many related aspects, but the levels of detail and specifics vary, as well as the scope and responsibilities that follow the execution of the service. Building design focuses primarily on the service of individual building or urban design, which focuses on groups of buildings and open spaces, while spatial planning focuses on the formal framework for the implementation of individual interventions, whereby the public interest is pursued on the general level. The article shows the themes of public interest that are achieved by planning and the formal relationship between spatial planning and building design, as well as the conditions for performing the service, as follows from the comparison of relevant laws in the Republic of Slovenia.

KEY-WORDS

Architecture, Building design, Directive 2005/36/EC, Production of space

1. UVOD

Javni interes so javno (za)varovane dobrine, ki jih zakon opredeli kot take.¹ Kar neposredno zadeva fizični prostor in v povezavi s pojmom javna korist, ki pomeni merljiv doprinos, se zadovoljevanje javnega interesa, dosega s predhodnim načrtovanjem. Za razliko od arhitekturnega načrtovanja, ki se kot storitev osredotoča predvsem na oblikovanje objekta – stavbe ali odprtega prostora, prostorsko načrtovanje vsebuje tudi številne druge komponente, ki niso nujno tehnične, funkcionalne in estetske ali takšne, ki so primarno in neločljivo povezane z arhitekturnim načrtovanjem.

Proizvodnja prostora je pojem, ki sledi trditvi, da prostor ni ne stvar ne posoda, temveč izdelek in sredstvo proizvodnje. Ne gre za naravni prostor, pač pa zavestno spremenjeni oz. zgrajeni prostor. Takšen prostor družba načrtuje, ustvarja in gradi. Lefebvre izvirno uporablja izraz *produkcija prostora*,² kjer razvoj mest in prostora razlaga skozi okvir razvoja prostora v duhu modernosti. Razlaga ga kot vsakokratno in stalno stremljenje k spreminjanju.³ Po Lefebvru obstajajo trije različni načini proizvodnje prostora, in sicer: zaznavni ali fizični prostor, to je fizična organizacija prostora, kjer so vsakodnevne rutine in dejavnosti, predstaviten prostor ali zamišljeni prostor, to je prostor, ki ga ustvarjajo in zamišljajo urbanisti, arhitekti in drugi strokovnjaki, in reprezentativni prostor, to je individualna, subjektivna izkušnja prostora, oblikovana s simboli, podobami in osebnimi čustvi. Fizični prostor gradijo različni akterji, npr. države, mesta, lastniki zemljišč ali upravljavci kapitala. Predstaviten prostor je mentalno konstruiran na različne načine in je prostor obravnave in predstavitve. Ta lahko ima le diskurzivne predstavitve, brez fizičnega obstoja. Reprezentativni prostor je družbeno zgrajen z izkušnjami ljudi, ki s prostorom živijo.

Eco pojasnjuje obstoj stavbe z več (ne-inženirskih) vidikov, ki presegajo gradbeni namen.⁴ Najprej je sredstvo komunikacije, izraženo skozi lokacijo in arhitekturni izraz. Stavba ali prostorska ureditev je v komunikacijskem smislu hkrati znak in koda, saj postane končno materialno dejstvo in nosilec morebitnega sporočila, ki ga graditelj sporoča o sebi ali o družbi, v kateri se udejanja. Sporočilo stavbe se izraža skozi izbrano podobo in tako postane sredstvo množičnega komuniciranja. Odličnost arhitekturnega izraza in izbira materialov za gradnjo stavbe torej nosita tudi zelo konkretno pridevniško nematerialno komponento.

Da je stavba več kot le fizična realizacija materialnega dejstva v prostoru, pojasnjuje Rotar.⁵ Pri tem govori o stavbi kot o gradbeni umetnosti in umetnosti kompozicije prostora. Prek same stavbo in združevanjem več stavb v širše kompozicije, npr. naselja in mesta, razkriva znake družbene organizacije in vrednote, ki v njej veljajo, pa tudi morebitno ideološko predpostavko za odločanje o rabi prostora.

1.1 Predmet razprave – problematika

S posegi se dosegajo širši prostorski razvojni cilji proizvodnje prostora.⁶ To so ohranjanje/varstvo prepoznanih značilnosti

1 Jerovšek, T., 2003, str. 248. V najsplošnejšem smislu so to javni red, javna varnost, javna morala, neposredna nevarnost za življenje in zdravje ljudi ali premoženje in interesi gospodarstva.

2 Lefebvre, J., 1991, str. 168.

3 Lefebvre, J., prav tam, str. 168–238.

4 Eco, 1973, str. 207–270.

5 Rotar, 1981, str. 167.

6 V angleščini sta v uporabi pojma *space* (splošno) in *place* (podrobno). Takšne razločitve v slovenskem jeziku ni. V domači uporabi je le beseda *prostor*, ne glede na fizično razsežnost uporabljenega pojma. Navadno se izraz

in kakovosti območja, obnova območij z novimi funkcijami, okrepljen razvoj območij z zastarelimi funkcijami, razpadajočimi stavbami ali šibko infrastrukturo, odprava morebitnih socialnih trenj in neenakosti ali odpiranje novih razvojnih območij na nepozidanih zemljiščih, kadar je treba uvesti popolnoma novo funkcijo za izpolnitev sicer nedosegljivega strateškega cilja v javnem interesu. Izbrane strateške usmeritve prostorskega razvoja so predmet prostorskih dokumentov. Odločitev o usmeritvi mora biti ustrezno umeščena v prostorski izvedbeni predpis in tako postane pravna podlaga za doseganje zelenega strateškega cilja, ki se izvaja na podrobni ravni.

Če poenostavimo proizvodnjo prostora le na osnovna dejanja na fizični ravni, ki se izvaja z načrtovanjem in izvedbo samih stavb in odprtih prostorov, lahko njihove fizične razsežnosti izvedbe opredelimo v okviru treh osnovnih strateških usmeritev prostorskega razvoja.

To so:⁷

1. ohranjanje podedovanih prostorskih vrednot z vzdrževanjem in obnovo (ohranjanje samih stavb, širših naseljenih kompleksov, ki niso nujno prepoznani kot poselitvena ali gradbena dediščina, kot so značilni urbani vzorci, t. i. značilna območja), povezano z ohranjanjem prepoznavnosti prostora in varovanjem prostorskih kakovosti in posebnosti;
2. izboljšanje funkcionalnosti in učinkovitosti določenega območja z obnovo in/ali sanacijo (preoblikovanje rabe s spremembo namembnosti, podobe, ravni infrastrukturnih storitev, izboljšave socialne infrastrukture, tudi z redefinicijo nosilnih konstrukcij ali prostorov);
3. popolna sprememba fizične in programske zasnove ter izdelava novih prostorov z odstranitvijo obstoječih objektov, zamenjavo obstoječih objektov z novimi in obnovo izbranih ključnih nosilnih objektov ali posegom na nova, prej neuporabljena zemljišča.

Prvo usmeritev, ki se izvaja kot vzdrževalna dela ali rekonstrukcija, je treba razumeti kot energetske in statično izboljšanje obstoječih objektov ter njihovo tehnološko in funkcionalno približevanje zelenim gradbenim in inženirskim standardom ter zelenim namenom. Druga, poleg prej omenjenih, vključuje tudi nadomestne posege. Tretja usmeritev pomeni gradnjo novih objektov, kar tudi pomeni, da že po definiciji upoštevajo najmodernejša gradbena znanja. Izbira vrste tehnološke izvedbe objekta je gradbeno-inženirska in arhitekturna odločitev, ki je povezana z izvedbo projektantske storitve in samo gradnjo.

1.2 Hipoteza

Predpostavka tega prispevka je, da v demokratičnih družbah in ob vladavini prava, namen proizvodnje prostora sledi sprejetim razvojnim ciljem. Pri tem presega zasnovo posamezne stavbe ali odprtega prostora, čeprav posamezne stavbe soustvarjajo celoten grajen prostor. Prostorski razvojni cilji so predmet odločanja v reprezentativnih telesih države in lokalnih skupnostih, izvedba stavb in odprtih prostorov pa je predmet naročila.

2. METODA

Predpostavka je preverjena prek nekaterih vsebin prostorskega načrtovanja in načrtovanja stavb in analize krovnih predpisov, ki veljajo za področji urejanja prostora in gradnje ter pogojev za pooblaščenca izvajalce storitve načrtovanja.

space uporablja za javne prostora. Lahko pomeni fizično spremembo ali le programsko obogatitev omejenega dela prostora.

7 Stanič, I., 2023, str. 637.

2.1 Prostorsko načrtovanje in proizvodnja prostora

Prostorsko načrtovanje tradicionalno razumemo kot javno službo, namenjeno doseganju skupnih ciljev na področju prostorskega razvoja in upravljanja ter spodbujanju ali omogočanju komercialnih dejavnosti, povezanih s prostorsko rabo. Na splošno upošteva družbene vrednote, ki so pogosto pogojene tudi s političnimi okoliščinami. Poleg pretežno fizičnega vidika prostorskega načrtovanja, dejavnost vključuje tudi pripravo pravne podlage za izvajanje posegov v prostoru. Te se kot pravne podlage sprejme s parlamentarnim postopkom v izvoljenih demokratičnih telesih, ki veljajo tudi za posege zasebnih vlagateljev in so pravni okvir za pripravo poslovnih načrtov.

Namen prostorskega načrtovanja je kodificirati morebitne ukrepe v fizični realnosti, ki so predvsem v javnem interesu. Nanašajo se na razvoj, varstvo splošno sprejetih in priznanih družbenih in prostorskih vrednot ter na vzpostavitev pravnega okvira, zlasti glede pravic in odgovornosti pri uživanju, učinkovitosti in uporabi premoženja, bodisi v smislu pridobivanja ali ohranjanja njegove vrednosti bodisi v smislu nadomestila za izgubo vrednosti, kadar je to posledica priznanega javnega interesa. Zato gre na splošno za legitimizacijo odločitev o prostorskem razvoju ter evidentiranje meril in pogojev za posege v prostor, kar v prvi vrsti pomeni legitimnost, sprejemljivost in nenazadnje pravičnost družbenega vedenja ali institucije, ki se konča s formalnim dokumentom ali legalizacijo izbrane odločitve (Cerar, 2006, str. 1). Materializacija v fizičnem prostoru se doseže v naslednjem koraku, z načrtovanjem stavb in odprtih prostorov in njihovo izvedbo.

Lobnik⁸ je opozoril še na eno sodobno razsežnost proizvodnje prostora v zahodnem svetu in Evropi, ki je udobje. Ta načeloma ne dopušča sprememb, pač pa deluje prek manjših popravkov in adaptacij, z dejanjem, ki se odziva na naložbene pobude. Takšno urbanistično planiranje se torej ne ukvarja z veliko shemo »celovitega okolja/prostora«, pač pa le z regeneracijo obstoječih struktur in prostorov, s katerimi se ohranjajo ali krepijo že pridobljene koristi. Opozarja tudi na pogost načrtovalski pristop, ki v prepoznavanju historičnih urbanih form, išče rešitve za urbane prostore, ki so navidezno ušli dogmatskemu nadzoru. Vendar, vztrajanje na zgodovinskih formah in klasičnem pojmovanju centralnosti za novo vzpostavitev prostorskih hierarhij, ki je zdaj paradoksalno razpršena in v marsičem anomična, tudi zaradi razmaha informacijske tehnologije, je treba za zdajšnji čas razviti povsem drugačne načrtovalske tehnike in upravljalvska orodja.⁹

2.1.1 Popis meril v prostorskem načrtovanju za doseganje javnega interesa

Da bi zagotovili javno korist v prostorskih razvojnih pobudah, ki v tem trenutku še ne nosijo imanentnega sporočila, temveč so le morebitna želja po fizičnem dejanju ali novem dejstvu v prostoru, je potrebno sestaviti popis razpoložljivega in potrebnega znanja. Popis je podlaga za razmislek o strateških ciljeh, ki lahko pogojujejo različne ukrepe, potrebne za njihovo doseganje.

Takšen popis lahko vključuje naslednje elemente:

- (A) Odzivnost na okolje, ki zagotavlja biološki/fiziološki obstoj ljudi in drugih živih bitij ter biotsko raznovrstnost.
- (B) Tehnično zadostnost (grajen prostor in infrastruktura):
  - kakovost prostora: obstoječi prostor, vključno s stavbami in odprtimi prostori, se šteje za dodano vrednost v

smislu prepoznavnosti in estetike ter javnega dostopa do priznanih vrednot.

- raba zemljišč: različne rabe zemljišč zahtevajo različne lokacijske značilnosti.
  - promet (cestni, železniški, pomorski, letalski): prednost imajo okolju prijaznejši načini prevoza (javni prevoz, kolesarjenje, hoja);
  - sistemi in objekti javne infrastrukture: oskrba z energijo (električna energija, zemeljski plin, ogrevanje, hlajenje), oskrba s pitno vodo ter ravnanje z odpadnimi vodami. Poudarek je na zmanjševanju porabe energije in emisij toplogrednih plinov ter povečanju učinkovitosti sistemov.
- (C) Družbeno sprejemljivost: ocena možnih in verjetnih družbenih posledic razvoja, tj. na splošno, ali bo razvoj povzročil zadovoljstvo ali nezadovoljstvo med prizadetim prebivalstvom oz. povzročil izboljšanje ali poslabšanje življenjskega okolja.
- (D) Gospodarsko vzdržnost: vsebuje ocene koristi za nacionalno/regionalno/lokalno gospodarstvo, gospodarski življenjski cikel razvoja, stroške obratovanja in vzdrževanja, zlasti objektov v javni lasti.
- (E) Tveganja: vsebuje popis napovedljivih naravnih in drugih nesreč in ukrepe za omilitev njihovih posledic.

2.2 Načrtovanje stavb

Proces projektiranja stavb je zagotovo sklepno avtorsko delo, ki sledi predhodno zaključenemu kolektivnemu prizadevanju za legitimizacijo prostorskih in/ali urbanističnih razvojnih ciljev. Med drugim zahteva soglasja varuhov javnega interesa in upravljavcev različnih infrastrukturnih sistemov. Vključenost javnosti na tej ravni je povezana le z morebitnimi neposrednimi imetniki materialnih pravic, na katere lahko vpliva zasnova stavbe.

Za področje arhitekturne produkcije v obdobju po osamosvojitvi Republike Slovenije je Ministrstvo za kulturo leta 2018 sprejelo dokument Arhitektura za ljudi: Arhitekturna politika Slovenije. Dokument sledi priznanju arhitekture kot dejavnosti na področju kulturnega udejstvovanja, in sicer v Resoluciji o Nacionalnem programu za kulturo 2014–2017 (2013). Glede na naravo in problematike področja, je postalo jasno, da arhitektura sooblikuje skupni slovenski prostor, torej najprej gre za vprašanja proizvodnje prostora. V skladu s tem dokumentom se javni interes na področju arhitekture ne sme omejiti na objekte – na stavbe, temveč je potreben splošni dvig prostorske kulture.

2.2.1 Oblikovanje in arhitektura stavb

Arhitekturna storitev kot del procesa proizvodnje prostora se pogosto začne z risbo na začetku procesa. Konča se s predstavitvijo fizične razsežnosti načrtovanega objekta, ko so dokončani arhitekturni in inženirski načrti za izvedbo stavbe. Zasnova same stavbe, ki sledi naročilu storitve, je vsekakor avtorsko delo.

Po besedah renesančnega umetnika Luciana Laurane (XV stoletje),¹⁰ avtorja znamenite upodobitve idealnega mesta,¹¹ je

10 Luciano Laurana (1420-1479) je bil renesančni umetnik, rojen v Vrani pri Zadru. Ocenjuje se, da so slike nastale okoli leta 1470. Luciano Laurana je med drugim zasnoval vojvodsko palačo Urbino in vhodni portal v Arsenale v Benetkah. Na Hrvaškem je znan kot Lucijan Vranjanin. Vir: Penezić, V., 2003.

11 Božansko mesto, Galeria Nazionale delle Marche, Urbino in idealno mesto, Galerija umetnostnega muzeja Walters, Baltimore, ZDA. Nekatere risbe so pripisane Pieru della Francesci ali Francescu di Girolamo Marinu. Strokovnjaki menijo, da je prva risba urbana skica za novi Trg svetega Petra v Vatikanu.

8 Lobnik, U., 2008, str. 155–161.

9 Lobnik, U., v: Filipič, P., 2021, str. 30.

»Vsakodnevna praksa arhitekturnega ustvarjanja predstavitev stavbe ali mesta, ki bo zgrajeno v prihodnosti, in vizualizirati podobo v perspektivnih risbah.« Na njegovih znanih slikah je idealno mesto, ki je filozofski, oblikovalski in družbeni koncept prostora, upodobljeno z zgradbami in odprtimi prostori, od katerih nekatere vsebujejo tudi upodobitve ljudi.

Toda ali je rešitev, ki temelji na oblikovanju, le marketinško orodje za pridobivanje poslov? Poleg tega, ali je to iluzija prihodnjega stanja? Izraz »perspektivna risba«, ki se je uporabljal v tistem času, je pomenil uporabo najsodobnejše znane tehnike upodabljanja, saj je bila perspektivna risba v tehnikah risanja v tistem času vrhunec znanja matematike in geometrije.

Po besedah Zahe Hadid je arhitektura veliko več, osrednja naloga pa »dobro počutje«: ljudje se želijo počutiti dobro v prostoru. Po eni strani arhitekturno delo oblikuje in zagotavlja zatočišče, v resnici pa mora predvsem zagotavljati zadovoljstvo.¹²

Pri tem mora stavba doseči »bistvene zahteve«. V Republiki Sloveniji so opredeljene v Gradbenem zakonu GZ-1 (2. člen, 4. odst. 3. člen, 1. odst., tč. 1). To so konstrukcijske in tehnične značilnosti, ki jih morajo izpolnjevati objekti, da se zagotovi njihova varna in učinkovita uporaba, predvsem (25. člen, 2. odst.): mehanika odpornost in stabilnost, požarna varnost, higiena, zdravje in varstvo okolja, varnost pri uporabi, zaščita pred hrupom, varčevanje z energijo, ohranjanje toplote in uporaba obnovljivih virov energije, univerzalno gradnjo in uporabo objektov ter trajnostna raba naravnih virov. Arhitektura je v predpisu omejena le na enem mestu, in sicer v 2. členu: »Namen tega zakona je zaščititi javni interes pri gradnji stavb (1. odst.) in »Javni interes iz prejšnjega odstavka vključuje zlasti varnost stavb, spoštovanje načela enakih možnosti, varstvo okolja, ohranjanje narave, varstvo voda, varstvo kulturne dediščine, spodbujanje trajnostne gradnje, skladnost prostorske postavitve, arhitekturo kot izraz kulture, beleženje, uporabnost, učinkovitost, kakovost objektov in njihovo harmonijo z okoljem skozi celotno življenjsko dobo« (2. odst.).

Arhitekturno oblikovanje kot takšno je pomembna vsebina vsakega načrta s fizičnimi posledicami, je del procesa prostorskega načrtovanja, ki je potreben za doseganje javnega interesa, vendar ni edini del procesa prostorskega načrtovanja oz. ni nujno vodilna storitev.¹³ V vsakem primeru je najpomembnejši del v fazi načrtovanja same stavbe, kot je navedeno v 2. odstavku, 2. člena, saj je edino delo, ki združuje vse tehnične in estetske elemente, ki jih stavba sama po sebi vsebuje. Navsezadnje v fizični realnosti odraža kulturo prostora, kulturo naroda in s tem odnos skupnosti do proizvodnje lastnega prostora.

Ne glede na stalno ali dolgoročno prisotnost načrtovanega objekta v prostoru videz samega objekta in njegova estetska vrednost nista uvrščeni med bistvene lastnosti stavbe.¹⁴ Prav tako ni navedena potreba po ustvarjanju estetsko privlačnih objektov in prostorov, niti prostorov v smislu doživetja fizične stvarnosti, ki nas obkroža, torej takšna, da sprožajo emotivni od-

¹² <https://www.blog.miragestudio7.com>

¹³ Glej tudi Kristl, Ž., Senior, C., Temeljotov Salaj, A., 2020, str. 41–42.

¹⁴ Povzeto po Čeferin, P., 2021: Arhitektura, če jo razumemo kot kolektivni subjekt, ima kot osnovno misel želeno vzpostavitev podlage za gojenje avtonomne arhitekture, ki je sposobna preseči popolno omejenost umeščanja in razumevanja okolja pod okriljem neoliberalnega kapitalizma. Torej arhitektura naj bi bila agens za družbeno spreminjanje, tako kot je po definiciji postavitve v prostoru neposredno agens prostorske spremembe v fizičnem smislu. Zdajšnja realnost arhitekture, ko je arhitekturno ustvarjanje v pravnem sistemu podrejeno izvedbi predpisane storitve, pomeni da je ta neavtonomna, razen v kreativnem ali kulturnem smislu, ki ga ni mogoče kodificirati v pravni režim. Vendar prav ta del je bistvo kulturnega doprinosa, t. j. arhitektura kot izraz kulture (GZ-1, 2. člen).

ziv.¹⁵ Tako se sam gradbeni predpis le bežno ukvarja s proizvodnjo prostora kot celote. V ospredju je sama stavba kot gradbeni proizvod.

2.2.2 Gradbeni materiali in varstvo potrošnikov

Brez arhitekturne in inženirske interpretacije, torej funkcionalne, simbolne, vsebinske in druge artikulacije, je vgrajeni material ravno to, kar je: uporabljeni material. Bistvo uredbe o gradbenih proizvodih¹⁶ je zagotoviti zahtevani standard kakovosti materiala, uporabljenega za gradnjo stavbe. Uporablja se za celotno ozemlje Evropske unije in pomeni tudi dopustnost trgovine z različnimi gradbenimi materiali. Vsak gradbeni material, ki se daje na trg, mora izpolnjevati predpisane standarde. To pomeni tudi, da mora materiale, vgrajene v stavbe, spremljati certifikat, ki jamči njihovo varno uporabo, torej izpolnjujejo predpisane standarde.

Poleg pravil o pridobitvi certifikata za določen gradbeni material ali proizvod, uredba spodbuja tudi praktično doseganje drugih ciljev, kot so: trajnost in krožno gospodarstvo, spodbujanje uporabe recikliranih materialov, trajnostnih praks in zmanjševanje vpliva gradbenih proizvodov na okolje. V ta namen so opredeljena tudi pravila za ponovno uporabo, ki se odražajo v harmoniziranih tehničnih specifikacijah za namene skladnega trženja rabljenih gradbenih proizvodov, digitalizacijo z uvedbo digitalnih potnih listov za proizvode, ki zagotavlja sledljivost informacij o gradbenih proizvodih v celotnem življenjskem ciklu materiala, vgrajenega v objekt in zagotavljanje varnosti pri uporabi materialov, varovanje okolja in zdravja uporabnikov.

Varstvo potrošnikov sicer ne spada neposredno v dejavnost projektiranja in gradnje stavb. Uresničuje se glede na obveznosti, sklenjenimi med partnerji v transakciji. Vendar, kakovost stavbe je v materialnem smislu lahko predmet spora ali neizpolnjenih pričakovanj, kar pa spada v področje načrtovanja in izvedbe. Vsaka kršitev pogodbe lahko postane opazna že med gradnjo stavbe ali šele z njenim dokončanjem ter uporabo.

2.3 Formalni okvir storitev prostorskega in arhitekturnega načrtovanja

2.3.1 Direktiva 2006/123/EC – Direktiva o storitvah

Direktiva 2006/123/ES se uporablja samo za zahteve, ki vplivajo na opravljanje storitvene dejavnosti. Ne uporablja se za zahteve, kot so cestnoprometni predpisi, predpisi o razvoju ali rabi zemljišč, prostorsko načrtovanje, gradbeni standardi in upravne kazni, naložene za neupoštevanje teh predpisov, ki ne vplivajo na storitveno dejavnost, vendar jih morajo ponudniki pri opravljanju svoje gospodarske dejavnosti spoštovati enako kot posamezniki (preambula 9). Prostorsko načrtovanje se ne šteje za storitev, saj ni nujno storitev, ki se zagotavlja na trgu, temveč je predvsem storitev, ki jo opravljajo lokalni, regionalni ali nacionalni organi, pristojni za prostorsko načrtovanje. Poleg tega je Direktiva skladna z Direktivo 2005/36/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 7. septembra 2005 o priznavanju poklicnih kvalifikacij in ne vpliva nanjo, saj ne obravnava vprašanja, povezana s poklicnimi kvalifikacijami. (Preambula 31)

¹⁵ Povzeto po Čeferin, P., prav tam: Še več, arhitekturno ustvarjanje je pogosto reducirano na izvedbo storitve. Tovrstno današnje zaničevanje arhitekture kot kritične in transformativne prakse z neposrednim vplivom na kulturo prostora, ki spada k kulturi naroda ali teritorija, vseeno zahteva strogo razumevanje njene družbene in kulturne realnosti. Vsekakor pa od izvajalcev storitve zahteva enako zavedanje o družbeni odgovornosti pri posledicah izvedene storitve.

¹⁶ Uredba EU 2024/3110.

Načrtovanje in priprava regulativnih dokumentov sta povezana z javnim interesom. Med drugim vključujejo varstvo naravnega in grajenega okolja, vključno z urbanističnim načrtovanjem in načrtovanjem podeželja (preambula 40). Glede na naravo prostorskega načrtovanja je to storitev, ki se opravlja v javnem interesu in se običajno zaključi po določenem postopku s sprejetjem pravnega dokumenta. Ta v demokratični družbi vključuje sodelovanje javnosti. Zato je potrebno, da imajo ponudniki in prejemniki storitev enostaven dostop do potrebnih informacij. Države članice morajo zagotoviti, da so te preprosto dostopne ponudnikom in uporabnikom ter da so dostopne javnosti brez ovir, npr. z dostopom do teh informacij prek spletnih strani. Vse predložene informacije bi morale biti zagotovljene na jasn in nedvoumen način. (Preambula 50)

V okviru prostorskega načrtovanja je ta obveznost tesno povezana z določbami Aarhuške deklaracije,¹⁷ kar pomeni, da dejavnosti ni mogoče razumeti kot poslovno skrivnost in morajo biti informacije o njej javno dostopne.¹⁸ Za razliko od storitve arhitekturnega načrtovanja, ki jo lahko razumemo kot intimno pogodbeno razmerje med naročnikom in izvajalcem (arhitektom, inženirjem), mora biti storitev prostorskega načrtovanja javno dostopna, pregledna in postopek mora biti javno nadzorovan

2.3.2 Direktiva 2005/36/ES – Direktiva o reguliranih poklicih

Direktiva obravnava regulirane storitve, tj. storitve, ki se lahko opravljajo le s posebnim pooblastilom, in sicer »regulirani poklici« pomeni poklicno dejavnost ali skupino poklicnih dejavnosti iz člena 3(1)(a) Direktive 2005/36/ES. V tem članku je predmet storitev arhitekturnega načrtovanja. Po naravi stvari, ta storitev ni samozadostna, tako da direktiva predvideva tudi opravljanje kompleksnih storitev (25. člen – multidisciplinarne dejavnosti) »... kadar je to upravičeno za zagotovitev skladnosti s pravili, ki urejajo poklicno etiko in ravnanje ter se razlikujejo glede na posebno naravo posameznega poklica ter je potrebno za zagotovitev njihove neodvisnosti in nepristranskosti«.

Znanja in spretnosti, potrebne za zagotavljanje regulirane storitve arhitekturnega načrtovanja, ki se nanaša na posameznega ponudnika storitev, so (46. člen):

- spodobnost arhitekturnega projektiranja, ki izpolnjuje tako estetske kot tehnične zahteve;
- ustrezno poznavanje zgodovine arhitekture in arhitekturnih teorij ter z njimi povezanih umetnosti, tehnologij in družbenih ved;
- poznavanje upodabljalnih umetnosti kot vpliva na kakovost arhitekturnega projektiranja;
- ustrezno znanje o urbanizmu, prostorskem planiranju in veščinah, potrebnih za planiranje;
- razumevanje odnosa med ljudmi in zgradbami, med zgradbami in njihovim okoljem ter razumevanje potrebe, da se zgradbe in prostori med njimi prilagodijo potrebam ljudi in njihovim medsebojnim razmerjem;
- razumevanje poklica in vloge arhitekta v družbi, zlasti pri pripravi idejnih zasnov, ki upoštevajo družbene dejavnike;
- razumevanje raziskovalnih metod in metod za pripravo idejne zasnove projekta;
- razumevanje prostorskih, arhitekturnih in gradbenih načr-

tov ter konstrukcijskih in tehničnih problemov, povezanih z načrtovanjem stavb;

- ustrezno poznavanje fizikalnih problemov, tehnologij in delovanja stavb, tako da se njihova notranost uredi udobno in zavaruje pred podnebnimi dejavniki;
- potrebne veščine za projektiranje, ki omogočajo izpolnjevanje zahtev uporabnikov stavb v okviru stroškovnih omejitev in gradbenih predpisov;
- ustrezno poznavanje izvajanja del, organizacije, predpisov in postopkov, vpletenih v uresničevanje projektnih zasnov in vključevanje teh načrtov v sistem celovitega prostorskega planiranja.

Vključene so torej tudi vsebine, ki ne spadajo v samo storitev načrtovanja stavb, pač pa tudi v proces prostorskega načrtovanja. Storitve vključuje avtorsko delo oblikovanja posameznih stavb ali skupin stavb in sodelovanje pri določanju skupnih ciljev in spodbujanju pravilnosti/uporabnosti dobrih rešitev za prostor. Slednja storitev se lahko opravlja na trgu, vendar je glede na družbeno naravo prostorskega načrtovanja, to delo treba razumeti kot javno storitev, ki se lahko opravlja tudi v pogodbenem razmerju, saj presega le storitev izdelave načrtov. Pri tem ne gre za zasnovo samega objekta – stavbe ali skupine stavb, gre za sistem družbene legitimizacije razvojne namere.

2.3.3 Zakon o arhitekturni in inženirski dejavnosti – ZAID

Omenjena znanja in veščine, potrebne za izvajanje storitve načrtovanja, spadajo v tako imenovana pravila stroke. V postopku pridobivanja pooblastila za opravljanje storitve načrtovanja mora oseba, ki želi pooblastilo pridobiti, dokazati, da razpolaga z zgoraj navedenimi znanji.

V Republiki Sloveniji zakon določa pogoje za pridobitev nazivov pooblaščen arhitekt, pooblaščen inženir, pooblaščen krajinski arhitekt in pooblaščen prostorski načrtovalec, pogoje za opravljanje arhitekturno-inženirske dejavnosti ter organizacijo, naloge, cilje in delovanje zbornic ZAPS in IZS, ki sta odgovorni za izdajanje pooblastil in vodenje imenikov pooblaščenih projektantov.

Strokovne naloge pooblaščenega arhitekta so arhitekturno načrtovanje stavb, odprtega prostora, vodenje priprave občinskih podrobnih prostorskih načrtov ter sodelovanje pri pripravi drugih prostorskih izvedbenih aktov s področja urbanizma in strokovnega področja arhitekture na izvedbeni ravni.

Prostorsko načrtovanje na strateški ravni ni uvrščeno med dejavnosti, za katere je treba predložiti pooblastilo. Zato priprava prostorskih vizij, prostorskih strategij z opredelitvijo strateških ciljev in drugih nalog, ki spadajo v splošne predpise, kjer so vrednostne predpostavke za prihodnji prostorski razvoj primarno oblikovane in sprejete po predpisanih postopkih, niso vključene v naloge projektanta s pooblastilom. Naloge pooblaščenega prostorskega načrtovalca vključujejo le vodenje priprave prostorskih izvedbenih aktov, tj. prostorskih aktov na ravni izvedbenega predpisa.

Naloga pooblaščenega projektanta je storitev načrtovanja ali izdelave načrta, ki je pogodbeno razmerje med naročnikom storitve in ponudnikom storitev. Seveda pooblaščenega projektanta zavezujejo pravila stroke, odnos s stranko pa je pogodbeni. V resnici pooblaščenemu projektantu ni treba skrbeti za uresničevanje kakršnegakoli (tudi navideznega – političnega) javnega interesa, temveč skrbeti za skladnost načrta z določili veljavnih sektorskih predpisov ter meril in pogojev za doseganje bistvenih lastnosti objekta v skladu z gradbenimi predpisi in standardi.

¹⁷ Aarhuško deklaracijo je Republika Slovenija ratificirala v letu 2004 (Uradni list RS, št. 17/04), spletni naslov.

¹⁸ Več o tem: Pucelj Vidovič, 2018.

Poleg tega pooblastilo ne pomeni, da je izvajalec odličen arhitekt, ki soustvarja kulturni prostor Republike Slovenije ali katere koli druge države, kjer storitev lahko opravlja. Pomeni le, da je strokovno usposobljen za izvedbo storitve. To pomeni, da lahko naročniku ponudi ustrezna jamstva za naročeno izvedbo storitve in lahko, odvisno od pogodbe, ki bo z naročnikom sklenjena kot obligacijsko razmerje, od naročnika zahteva tudi ustrezno plačilo.

3. REZULTAT – JAVNI INTERES MED CILJI PROIZVODNJE PROSTORA IN OBLIKOVANJA STAVB

Na ravni Evropske unije je kakovosten bivalni prostor vrednota. Zato je Evropska komisija sprejela program Novi evropski Bauhaus,¹⁹ da bi ustvarila lepše in bolj trajnostne življenjske prostore in pospeševale bolj trajnostne življenjske vzorce. V povezavi z Evropskim zelenim dogovorom naj bi hkrati pospešila ustvarjanje privlačnega, trajnostnega in vključujočega okolja, izdelkov in način življenja. Temeljne vrednote novega evropskega Bauhaua so:

- trajnost: od podnebnih ciljev do krožnosti, ničelnega onesnaževanja in biotske raznovrstnosti,
- estetika: kakovost izkušnje in slog, ki presega funkcionalnost,
- vključenost: vrednotenje raznolikosti ter zagotavljanje fizične in cenovne dostopnosti.

Na splošno so za namen tega zapisa teme proizvodnje prostora in načrtovanja stavb, ki izhajajo iz navedenih ciljev, združene v vsebinske sklope: okolje, grajeni prostor in infrastruktura, družbena sprejemljivost ter gospodarska vzdržnost in tveganja. Posamezne teme so pri proizvodnji prostora in oblikovanju objektov povezane, hkrati pa se razlikujejo glede na stopnjo podrobnosti in namena.²⁰

Tako so na primer v sklopu okolje splošni cilji: zaščita celotnih ekosistemov z neprekinjenimi tokovi in zaprtimi cikli, zagotavljanje ekološke kohezije, tj. ohranjanje velikih odprtih površin, povezanih s koridorji, tudi v povezavi z mestnimi odprtimi prostori in odprtimi prostori na podeželju, ali zagotavljanje naravnih koridorjev za prepustnost naravnih območij za prehod prostoživečih vrst. Na podrobni ravni načrtovanja stavb pomenijo zagotavljanje zadostne površine odprtih in zelenih površin ter njihove neposredne ali posredne povezanosti v večji sistem ter nujne zasaditve. Proizvodnja prostora in stavb, ki v ospredje postavlja naravo in okolje, pomeni izboljšanje elementov degradirane narave in grajenega okolja hkrati

V zvezi z okoljskimi temami, npr. varstva kakovosti zraka, zmanjševanja hrupa in varstva kakovosti tal so splošni cilji na primer zmanjšanje onesnaženosti zraka s spodbujanjem okolju prijaznih prevoznih sredstev in mobilnosti (hoja, kolesarjenje, javni prevoz), uporaba manj onesnažujočih goriv za ogrevanje in proizvodnjo energije, umestitev potencialnih onesnaževal glede na prevladujoče smeri vetra in postavitev občutljivejših dejavnosti zunaj prevladujočih smeri vetra ali za ohranjanje nepozidanih zemljišč za kmetijstvo, živinorejo in gozdarstvo ter druge negradbene namene. Na podrobni ravni načrtovanja stavb to pomeni sajenje dreves in ustvarjanje zelenih pasov, hlajenje zraka za preprečevanje toplotnih otokov, npr. s sajenjem dreves ter ustvarjanje zelenih streh in fasad, ali dosledno izvajanje tehničnih ukrepov za ublažitev učinkov hrupa na območjih obstoječe poselitve, preprečevanje občutljive rabe (socialna

zaščita, šolske in zdravstvene funkcije, stanovanjske funkcije) na območjih prekomernega obremenjevanja s hrupom idr. Ravnanje z odpadki pomeni zagotavljanje ustreznega prostora za zbiranje ali sortiranje odpadkov v stavbi ali v njeni bližini ali skupaj za več stavb.

V sklopu grajeni prostor in infrastruktura je poudarek na klasičnih temah, kot so vidnost prostora, morfološka struktura mesta ter hierarhična organizacija dejavnosti in storitev, ki vse spadajo v t. i. veliko sliko. V proizvodnji prostora urbanega sistema so teme definiranje prostorskih znamenitosti, zaščita dolgih pogledov, prostorska artikulacija, ki omogoča raznoliko prepletanje dejavnosti, na ravni podrobnega načrtovanja pa izbira struktur, materialov in postavitev, ki omogočajo vizualne in druge senzorične občutke. Pomembna vsebina so tudi površinske vode, ki jih je hkrati treba razumeti z vidika vodnega cikla in tveganj (poplav) ter privlačnega elementa v mestih in krajinah, ki niso le vizualno doživetje, temveč tudi omogočajo naravno hlajenje zraka. Posebne teme vključujejo varovanje in skrb za stavbno in naselbinsko dediščino ter zagotavljanje javnih prostorov. Na podrobni ravni proizvodnje prostora so podteme: ponovna uporaba obstoječih stavb in prostorov, ki so izgubili svojo ekonomsko upravičenost z uvedbo novih dejavnosti in funkcij, vključevanje obstoječih, ohranjenih obstoječih elementov v urbano tkivo ali varstvo zgodovinskih elementov in struktur kot dele naselbinske in/ali kulturne dediščine. Sem spadajo tudi stanovanjske soseske in odprti prostori, ki niso vključeni v seznam spomenikov, vendar tvorijo okvir snovne dediščine v smislu prostorske prepoznavnosti. Prav tako sem spada izbira ustrezne tehnološke rešitve glede na rabe stavbe in izbira avtentičnih materialov ali primernih nadomestnih materialov. Na področju javnih površin, kjer je strateški cilj zagotavljanje javnih površin (odprti prostori za druženje, evakuacijska območja v primeru nesreč ipd.), ukrepi na ravni podrobnega načrtovanja vključujejo ohranjanje obstoječih tlakovanih površin in ponovno uporabo tlakovcev (kjer je to mogoče) ter ozelenitve.

V sklopu družbena sprejemljivost, katere bistveni del je sodelovanje pri odločanju o razvojnih dejanjih, je z vidika socialne pravičnosti pomembna tema dostopnost do javnih vsebin, ki jo na podrobni ravni razumemo prek zahtevane univerzalne gradnje.

Zelo pomembna tema so tveganja, ki so ena od osrednjih tem javnega interesa. To sta varovanje življenja in premoženja. Odzivi na splošni ravni so preprečitev gradnje stavb na plazovih ali slabo nosilnih tleh in izogibanje gradnji stavb na poplavnih območjih. Na podrobni ravni to pomeni projektiranje in izvedba potresno odpornih objektov, ustrezno postavitev stavb glede na nosilne lastnosti terena in izbira tipologij stavb v skladu z geomehansko nosilnostjo terena, strogo upoštevanje požarnih predpisov pri načrtovanju stavb in gradnje ter uporabo certificiranih materialov za gradnjo.

4. RAZPRAVA

4.1 Odločanje v javnem interesu

Države imajo široko diskrecijsko pravico glede tega, kaj je »v javnem interesu«, kot je navedeno v 1. dodatnem protokolu k Evropski konvenciji o človekovih pravicah – EKČP,²¹ ali kje in kako

¹⁹ Novi evropski Bauhaus, spletni vir.

²⁰ Povzeto po ESTP (2002) Poskusite na ta način ...

²¹ Vsaka fizična ali pravna oseba ima pravico do spoštovanja svojega premoženja. Nikomur se ne sme odvzeti lastnine, razen če je to v javnem interesu, v skladu s pogoji, določenimi z zakonom, in v skladu s splošnimi načeli mednarodnega prava. Vendar pa ta določba nikakor ne omejuje pravice držav, da uveljavljajo zakone, za katere menijo, da so potrebni za nadzor uporabe premoženja v skladu s splošnim interesom ali za zagotovitev plačila davkov, drugih prispevkov ali denarnih kazni.

lahko uveljavljajo »javni interes«. Weber takšno dejanje pojmuje kot »legitimno prisilo«, ki je morda najkrajši, brez pridevniški in načeloma neideološki opis takšnega predpisanega dejanja.²² Če si prizadevamo za verodostojne in potrjene legitime cilje, kot so socialna pravičnost, izboljšanje stanja okolja, racionalizacija rabe prostora itd., je sprejemljivo, da nekateri posamezniki in/ali skupine pridobijo, drugi pa izgubijo. Pri tem velja načelo sorazmernosti pravnega sredstva, ki ga je Evropsko sodišče za človekove pravice opredelilo kot »preizkus pravičnega ravnotežja«. Ta od zakonodajalca zahteva, da dokaže, da je vzpostavil pravično ravnotežje med pravico posameznika in javnim interesom. Morebitno dokazljivo oškodovanje lastnika zemljišča pomeni nujno izplačilo odškodnine.

Prostorski dokumenti sprejeti za izvajanje prostorskega razvoja na ravni izvedbe, vsebujejo predvsem splošne tehnične vsebine. To so merila in pogoji za fizično izvedbo, ki so opredeljeni s števkami in kriteriji. Opisani so po standardnih kategorijah, kot so namenska raba, tipologija objektov, stopnja rabe zemljišč (faktor zazidanosti, faktor izrabe, različni faktorji za odprte in zelene površine, vključno z dovoljenim deležem tlakovanih površin, pokrovnost tal (rastlinski/prepustni teren in tlakovani/neprepustni teren)), dostop do javnih cest (cest), potrebna zasaditev dreves, odmiki, odstopanja itd. To so osnovne asimptote za postavitve objektov v prostor in načrtovanje samih stavb.

Takšni prostorski podatki, ki ne posegajo več v razvojne odločitve, temveč so splošne informacije o značaju in značilnostih lokacije, morajo biti dostopni vsem, tj. organom javne uprave, načrtovalcem in lokalnemu prebivalstvu. Poleg tega lahko javnost izvaja nadzor nad predlaganimi rešitvami in sprejetimi odločitvami, saj so isti podatki javni in na voljo vsem.

4.2 Prispevek k teoriji

Proizvodnja prostora dejansko mora celovito zajeti več različnih inženirskih in ne-inženirskih veščin, združenih v storitvah prostorskega načrtovanja ter načrtovanja in oblikovanja stavb. To tudi pomeni, da posamezna vključena disciplina ne more biti neodvisna in samozadostna. Nasprotno, direktivi 2005/36/ES in 2006/123/ES zahtevata skupna prizadevanja za doseganje kakovostnih prostorov, ki na splošni ravni pomenijo družbeno okolje, na podrobni pa stavbe, odprte prostore in gradbeno-inženirske objekte.

5. SKLEP

Izhodiščna predpostavka članka je potrjena, in sicer, da bi v demokratičnih družbah proizvodnja prostora morala slediti opredeljenim razvojnim ciljem. Pri tem presega zasnovano posamezno stavbo ali odprtega prostora, čeprav posamezne stavbe soustvarjajo celoten grajeni prostor. Nadalje, prostorski razvojni cilji so predmet odločanja v reprezentativnih telesih države in lokalnih skupnostih, izvedba stavb in odprtih prostorov pa sta predmet naročila.

Prostor ni niz specifičnih, nepovezanih elementov, temveč sistem integriranih in medsebojno odvisnih elementov. To temelji na predpostavki, da vsaka sprememba vpliva na vse elemente sistema na različnih stopnjah izboljšanja ali poslabšanja. Vsak strateški cilj proizvodnje prostora, ki mora biti trajnosten in odporen, je treba razumeti tudi na praktični ravni pri izvajanju določenega objekta, stavbe ali odprtega prostora. Izračun zmožljivosti prostora za ustvarjanje dohodka ali dobička je pravilo-

ma le ena od vhodnih vsebin, ki praviloma ni vezana na splošno blaginjo, tj. ni nujno v javnem interesu.

Tako tudi celovita odličnost objekta, ki vsebuje tudi pripadajoče odprte in zelene površine, mora biti v ospredju zanimanja. Zanašanje na omiko ali zavest investitorja za samostojno izvajanje arhitekturne politike države je naivno. Navsezadnje je izvedba stavbe ali odprtega prostora predmet naročila storitve, ki sledi projektni nalogi. Pogosto cilji projektov ne presegajo fizičnega dejstva nastanka objekta, torej izvedbe gradbenih del, kjer je v ospredju odločitve graditelja komercialni uspeh, izražen prek namena stavbe in bruto površin namenjenih prodaji.

Iz pregleda krovnih predpisov o načrtovanju in urejanju prostora, kakor tudi pogojev za izvajanje storitev načrtovanja na trgu lahko zatrdimo, da neposredno ne posegajo v podobo prostora. Predpisi zagotavljajo pogoje za zagotavljanje javnega interesa glede rabe prostora in fizičnih kakovosti stavb. Podrobnejši urbanistični predpisi vsekakor imajo vpliv na fizično pojavnost stavb in odprtih prostorov, ki se odražajo v materialni stvarnosti. Vendar, končna organizacija in podoba prostora sta predmeta urbanističnega, arhitekturnega in krajinsko-arhitekturnega načrtovanja, kar pa spada v omiko naročnika storitve in spretnost, znanja ter domiselnost izvajalca storitve.

Zahvala:

Prispevek je nastal v sklopu pripravo doktorske disertacije na Evropski pravni fakulteti. Za pomoč pri pripravi posameznih vsebin članka se zahvaljujem prof. dr. Živi Kristl.

Viri in literatura

- Adam, F. (ur.) (1992). *Politika kot poklic* – zbornik. Ljubljana: Krt.
- Cerar, M. (2006) Legitimnost prava. <https://www.iusinfo.si/medijsko-sredisce/kolumne/10206>, 1. 3. 2026.
- Čeferin, P. (2021). *The Resistant Object of Architecture: A Lacanian Perspective*. London: Routledge, Taylor and Francis Group.
- Eco, U. (1973). *Kultura, informacija, komunikacija*. Beograd: Nolit.
- Filipič, P. (ur.), Ljubanović, V. (ur.), Lobnik, U. (ur.), Vrhovec, A. (ur.) (2021). *Rehab(il)itacija = Rehab(il)itation: enodružinska hiša, od predmestja do podeželja = single-family house, from suburbs to the countryside: Gardimo Evropo = Building Europe*. Ljubljana. Zbornica za arhitekturo in prostor.
- Jerovšek, T. (2003). Varstvo javne koristi. IX. Dnevi javnega prava, Portorož, 18–20. junij 2003, Ljubljana: Inštitut za javno upravo, str. 248–258.
- Kristl, Ž., Senior, C., Temeljotov Salaj, A. (2020). Ključni izzivi prilagajanja podnebnim spremembam v gradbenem sektorju. *Urbani izziv*, 31/1, str. 40–50.
- Lefebvre, H. (1991) [1962]. *The production of space*. Oxford: Blackwell publishers.
- Lobnik, U. (2008). Transformacija mest – lahkotnost zahodnega udobja. V Sitar, Metka (ur.) *Urbane prihodnosti = Urban futures*. Maribor: Univerza v Mariboru, Fakulteta za gradbeništvo, str. 151–162.
- Penezić, V. (2003). Arhitekt Luciano Laurana. *Vijenac*, št. 256, Zagreb: Matica hrvatska.
- Rotar, Braco (1981). *Pomeni prostora (ideologije v urbanizmu in arhitekturi)*. Ljubljana: Delavska enotnost.
- Pucelj Vidovič, T. (2023). *Sodno varstvo pri odločanju o posegih v prostor v luči zahtev Aarhuske konvencije* [Doktorska disertacija]. Ljubljana, Univerza v Ljubljani – Pravna fakulteta.
- Stanič, I. (2023). Planning vision and the service of spatial planning. V Djukić, Aleksandra in dr. (ur.) *8th academic conference on places and technologies – proceedings*. University of Belgrade, Faculty of architecture, str. 635–640.

²² Weber, v: Adam (ur.), 1992, str. 22.

Spletni viri

Aarhuška konvencija – Konvencija o dostopu do informacij, javne participacije in odločanja ter dostopa do pravic v okoljskih vprašanjih – Aarhuška konvencija, UNECE, 1998. <http://www.unece.org/fileadmin/DAM/env/pp/documents/cep43e.pdf>. 1. 3. 2026.

Arhitektura za ljudi: arhitekturna politika Slovenije [Barbara Žižič, ur.; foto Miran Kambič] (2018). Ljubljana: Ministrstvo za kulturo. https://www.gov.si/assets/ministrstva/MK/DEDISCINA/ARHITEKTURA/df0797cb33/Arhitektura_za_ljudi_SLO_2018-05-21.pdf. 1. 3. 2026.

Evropska komisija: Kultura in ustvarjalnost – Arhitektura. <https://culture.ec.europa.eu/cultural-and-creative-sectors/architecture>. 1. 3. 2026.

Evropska konvencija o varstvu človekovih pravic, 1950 + spr. in dopolnitve: https://www.echr.coe.int/Documents/Convention_SLV.pdf. 1. 3. 2026.

Evropski svet prostorskih načrtovalcev – ESTP (2002) Poskusite na ta način – Trajnostni razvoj na lokalni ravni [kontrolni seznam], Avtonomna pokrajina Bolzano – Južna Tirolska, Italija. <https://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:DOC-SRGAT99G/?year=2020>. 1. 3. 2026.

Novi evropski Bauhaus: <https://www.gov.si/zbirke/projekti-in-programi/obzorje-evropa/novi-evropski-bauhaus/>. 1. 3. 2026.

Predpisi

Direktiva 2005/36/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 7. septembra 2005 o priznavanju poklicnih kvalifikacij.

Direktiva 2006/123/ES Evropskega parlamenta in Sveta (27. 12. 2006) – Direktiva o storitvah.

Gradbeni zakon GZ-1 (Uradni list RS, št. 199/21, 105/22-ZZNSPP, 133/23 in 75/25).

Uredba EU 2024/3110 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 27. novembra 2024 o določitvi harmoniziranih pravil za trženje gradbenih proizvodov in razveljavitvi Uredbe (EU) št. 305/2011.

Zakon o arhitekturni in inženirski dejavnosti – ZAID (Uradni list RS, št. 61/17 in 133/22- odl. US in 85/24).

Zakon o gradbenih proizvodih ZGPro-1 (Uradni list RS, št. 82/13).

Zakon o urejanju prostora ZUreP-3 (Uradni list RS, št. 199/21, 18/23 – ZDU-10, 78/23 – ZUNPEOVE, 95/23 – ZIUOPZP in 23/24, 25/25 in 75/25).